

Lucie Svobodová: Runy a jejich funkce ve vybrané staroseverské literatuře
Bakalářská práce, FHS UK 2020
Posudek vedoucího práce

Předkládaná bakalářská práce zkoumá roli run na základě několika žánrů staroseverské literatury: eddických písní (mytologických i hrdinských), rodových a lživých ság. Po relativně přehledném úvodu, který představuje teorie o původu run, vybrané archeologické nálezy a jednotlivé zdroje, následuje představení zkoumaného materiálu (včetně rozsáhlých citací) v kapitole nazvané Výzkum a komparace. V Diskuzi se pak autorka snaží odpovědět na tři výzkumné otázky: jaké osoby runy používají, jak se na tyto osoby pohlíží a jak jsou runy v daných příkladech spjaté s pohanstvím. Následuje krátký závěr.

Práce je zpracována pečlivě, překlepů je málo, věty mají většinou správnou interpunkci (občas chybí čárka po vložení větě vedlejší) a jsou pravopisně v pořádku (jen: „hlas a moc jako by vyčnívali“ – s. 43). Sekundární literatury je přiměřené množství, i když je značně heterogenní co do odbornosti (Enoksen x Mitchell atd.). Velmi by prospěla německá sekundární literatura, ale to nelze na bakalářské úrovni vyžadovat.

Práce je napsána přehledně a srozumitelně a problematiku používání run na dané úrovni a v daném vzorku podchycuje. Objevuje se v ní i několik zajímavých postřehů. Oceňuji správné zacházení se staroseverskými vlastními jmény (jediná chyba je v transkripci Ariho Thorgilssona na s. 30) a to, že autorka je schopna se vyznat i v originálním textu a u míst, kde je to třeba, se k němu obrací.

V první výzkumné otázce autorka rozděluje osoby, které se v dané literatuře v souvislosti s runami vyskytují, na zasvěcovatele a aktivní uživatele, přičemž Óðin vykonává obojí. Poměrně zdařile také líčí, jakým způsobem s runami pracují. Hlubší religionistické zpracování by si zasloužila otázka materiálnosti run: jednak otázka seškrabání, vyhlazení: u Sigrdrífy je předstupněm jejich posláni do „dalekých krajů“ (strofa – nikoliv verš! -18) (s. 25); u Egila znamená ale anulování jejich moci (s.28) stejně jako u Skírniho (s.47). Dále s materiálností souvisí role fyzického kontaktu run s krví (s. 28) a také otázka zvuku: přečítání run jako jejich vytváření (s. 40, s. 47). Také Egilovy óðinské aspekty (skald a runový znalec, schopný změny podoby) by stály za rozpracování. Nicméně oceňuji, že všechny tyto inspirativní postřehy jsou zmíněny. V druhé otázce týkající se hodnocení uživatelů run v daném literárním díle by bylo žádoucí rozpracovat otázku zdroje schopnosti runy používat (zasvěcení vs. dědičnost) (s. 47). V otázce souvislosti s pohanstvím je zdařile naznačena problematika současného ságového bádání – ságy byly tradičně interpretované jako vernakulární produkt, v posledních letech se naopak hledají a nacházejí vlivy kontinentální literatury i na detailní rovině. Formulace této otázky (nutno říci obecně nelehké) jsou však velmi matoucí, např. o Sáze o Bósim se píše, že „celá sága může odkazovat na pohanské praktiky“ a zároveň že „byla zcela jistě inspirována kontinentální Evropou a dobovými příběhy o udatných hrdinech“ (s. 52). Závěr by si také zasloužil jasnější formulace a myšlenky.

Drobné výhrady: poznámka č. 109: nelze u citátu pramene odkázat na sekundární literaturu; Gulaping není soud, ale sněm, kde mimo jiné probíhají soudy (s. 29); polemizovala bych s tvrzením, že vztyčení potupné tyče Egilem není společenskou potupou (s. 31), protože *níð* má společenský rozměr definičně; mytologické postavy není možné jednoduše zhodnotit („Skírni... je postavou spíše neutrální než zlou.“ - s. 40); náhlý a argumentačně nejasný je přechod o zmínky o „zkoušení“ run ve Výrocích Vysokého a losování v Tacitově Germánii (s. 40).

Práci by prospělo podrobnější uvedení argumentů ze sekundární literatury a jejich začlenění do vlastních závěrů. Čtenář neví, co si počít s informacemi bez dalšího vysvětlení:

„Myšlenky a slova takovýchto lidí jako by se zhmotňovaly. V tomto smyslu naráží Catharina Raudvere na Egilovu zděděnou schopnost poroučet síle slov v pronesené řeči.“ (s. 43). Nebo: „Catharina Raudvere však poukazuje na spojitost, která by čtenáře mohla napadnout jako první – Odínova sebeoběť a Egilovo užití moci vlastní krve.“ (s. 44); „Egil je ‚posledním pohanem‘“ (s.50). Ale nutno říci, že povrchnost těchto zmínek může mít na svědomí i daná sekundární literatura. Catharina Raudvere – byť ve Skandinávii uznávaná – skutečně např. vidí paralelu v pálení run a pálení revenantů čistě proto, že oheň vše ničí (s. 44).

Během obhajoby bych se ráda zeptala na tyto dotazy:

- Jak mohou staroseverská slova pocházet z anglických: „níð z anglického scorn“ (s.30), „mistill z anglického mistletoe“, „þistill z anglického thistle“ – (s. 38)?
- Jak může být myšlena vážně pasáž „...a svatá Busla požehnej všem.“? (s. 33)
- O jaké době hovoří pasáž: ..“Po staletí se jmelí užívá při léčení epilepsie a v homeopatické medicíně, je tedy možné, že se v průběhu času tato víra v sílu konkrétních bylin a jejich účinek přetavila v působivou magickou formuli.“? Podobně nejasnou časovou linku má odstavec o bříze na s. 26.
- Proč si čtenář může konkubínu Buslu „představit spíše jako starší ženu“? (s. 45)

Celkově lze říci, že autorka splnila nároky kladené na bakalářskou práci, dokázala se zorientovat v specifickém materiálu, ze zvoleného hlediska ho analyzovat a přináší zajímavé dílčí postřehy. Protože vlastní závěry by mohly být argumentačně vycizelovanější a integrace myšlenek ze sekundární literatury propracovanější, navrhuji ji ohodnotit **chvalitebnou**.

Marie Novotná, Horní Rápotice 13. 6. 2020